

Titulació	Tipus	Curs
Filosofia	OB	3

Professor/a de contacte

Nom : Jordi Vallverdu Segura

Correu electrònic : jordi.vallverdu@uab.cat

Prerequisits

Cap. L'assignatura no té prerequisits.

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Objectius

Filosofia del Llenguatge és una assignatura que aborda el llenguatge no com un objecte únic, sinó com un fenomen alhora semiòtic, biològic, social, tècnic i metafísic. En lloc de partir de la pregunta clàssica «què han dit els filòsofs analítics sobre el significat?», el curs es vertebrava al voltant d'una pregunta més àmplia i operativa: quan, com i per què un sistema produeix, interpreta, estabilitza, transforma o imposa sentit?

Aquest marc permet tractar dins d'una mateixa arquitectura conceptual el llenguatge humà, la comunicació animal, la biosemiòtica, els llenguatges formals i científics, el codi computacional i els sistemes d'intel·ligència artificial multiagent, sense reduir el llenguatge humà a pura sintaxi ni antropomorfitzar de manera ingènua bacteris o models de llenguatge. El segell metodològic és fer filosofia amb dades: cada gran afirmació es contrasta, sempre que és possible, amb evidència empírica, corpus, models i experiments reproduïbles. La tradició analítica (Frege, Russell, Wittgenstein, Austin, Grice) hi és present amb tot el rigor, però com una regió d'un continent molt més ampli.

Objectius formatius:

1. Dotar l'estudiant d'una ontologia escalar del signe que distingeixi senyal, signe, codi, símbol, llengua, discurs, llenguatge formal i protocol artificial.
2. Capacitar per analitzar sistemes de significació humans i no humans amb criteri filosòfic i empíric.
3. Comparar llenguatge natural, científic, lògic i computacional, i avaluar-ne les pretensions de significat i referència.
4. Entendre la producció de sentit com a fenomen biològic, cultural, material, social i tècnic, i situar-hi els grans debats contemporanis sobre IA i llenguatge.

Resultats d'aprenentatge

- CM20 (Comparar diferents paradigmes del coneixement i reconèixer la complexitat i pluralitat del pensament filosòfic contemporani en la seva relació amb la ciència i la tecnologia.) Comparar diferents paradigmes del coneixement i reconèixer la complexitat i pluralitat del pensament filosòfic contemporani en la seva relació amb la ciència i la tecnologia.
- CM21 (Valorar els usos del saber i qüestionar-ne les formes de legitimació, exclusió o manipulació en l'actualitat.) Valorar els usos del saber i qüestionar-ne les formes de legitimació, exclusió o manipulació en l'actualitat.
- CM22 (Desenvolupar una visió crítica, articulada i reflexiva sobre el coneixement en les seves múltiples dimensions: epistèmica, lingüística, científica i tecnològica, i avaluar els desafiaments que impliquen.) Desenvolupar una visió crítica, articulada i reflexiva sobre el coneixement en les seves múltiples dimensions: epistèmica, lingüística, científica i tecnològica, i avaluar els desafiaments que impliquen.
- KM23 (Estimular els fonaments filosòfics del coneixement, així com les condicions històriques, lingüístiques, científiques i tecnològiques que el configuren, i identificar-hi les relacions i estructures de poder que redunden en biaixos epistemològics.) Estimular els fonaments filosòfics del coneixement, així com les condicions històriques, lingüístiques, científiques i tecnològiques que el configuren, i identificar-hi les relacions i estructures de poder que redunden en biaixos epistemològics.
- KM24 (Identificar el paper del llenguatge i la tecnologia en la producció, la circulació i la legitimació del coneixement.) Identificar el paper del llenguatge i la tecnologia en la producció, la circulació i la legitimació del coneixement.
- KM25 (Explicar les principals teories i debats contemporanis sobre la veritat, la justificació, la racionalitat, el significat, l'objectivitat i el progrés.) Explicar les principals teories i debats contemporanis sobre la veritat, la justificació, la racionalitat, el significat, l'objectivitat i el progrés.
- SM24 (Avaluar discursos científics i tècnics des d'una perspectiva filosòfica i detectar-hi supòsits, tensions i efectes socials en clau humana i posthumana.) Avaluar discursos científics i tècnics des d'una perspectiva filosòfica i detectar-hi supòsits, tensions i efectes socials en clau humana i posthumana.
- SM25 (Analitzar amb rigor conceptual textos i arguments filosòfics sobre el coneixement, la ciència, el llenguatge i la tecnologia i l'impacte social del seu desenvolupament.) Analitzar amb rigor conceptual textos i arguments filosòfics sobre el coneixement, la ciència, el llenguatge i la tecnologia i l'impacte social del seu desenvolupament.
- SM26 (Fer servir enfocaments filosòfics diversos en la interpretació de problemes actuals vinculats a la veritat, la comunicació, l'autoritat epistèmica i la innovació tecnològica.) Fer servir enfocaments filosòfics diversos en la interpretació de problemes actuals vinculats a la veritat, la comunicació, l'autoritat epistèmica i la innovació tecnològica.

Continguts

El temari s'organitza en un bloc introductori i tres grans blocs (Natura, Cultura i Artifici), concebuts com a unitats temàtiques. Cinc dimensions transversals travessen tots els blocs: (i) semiòtica i informació; (ii) cos, gest i multimodalitat; (iii) socialitat, cooperació i conflicte; (iv) poder, normativitat i institució; i (v) fracàs i excés del llenguatge (silenci, soroll, gibberish, ambigüitat, metàfora, al·lucinació).

Bloc 0. Què compta com a llenguatge?

Construcció d'una ontologia escalar de la significació: diferència entre reacció, senyal, signe, codi, símbol, llengua, discurs, protocol i metallenguatge. Pot haver-hi significat sense intenció? Llenguatge sense subjecte? La distinció entre informació causal i informació significativa s'estableix aquí com a eina antiantropomòrfica per a tot el curs. Referents: Peirce (icona, índex, símbol), Saussure, Jakobson, Eco, la teoria de la informació de Shannon, les teories naturalistes del significat de Millikan i la hipòtesi de l'espècie simbòlica de Deacon.

Bloc I. Natura: llenguatges abans (i fora) de l'humà

Biosemiòtica i Umwelt (Uexküll, Hoffmeyer): cèl·lules i organismes com a intèrprets de senyals. Comunicació sense ment: quorum sensing bacterià, consorcis microbians i xarxes de regulació gènica, i comunicació

fúngica i vegetal -els micelis i les xarxes micoríziques que connecten arbres, la «Wood Wide Web»-, treballada com a cas de filosofia amb dades contrastant la narrativa divulgativa (Simard) amb la crítica empírica sobre biaix de citació i sobreinterpretació (Karst et al.). Comunicació animal: referència, intencionalitat, composicionalitat i sintaxi combinatòria en primats, aus, cetacis i elefants (etiquetes vocals en marmosets, xiulets-signatura en dofins), amb un contrapunt sense canal vocal -formigues, feromones, estigmèrgia i intel·ligència d'eixam. L'evolució del llenguatge: continuïtat o salt ontològic? Gest i multimodalitat (Goldin-Meadow), cooperació (Tomasello), evolució (Fitch, Deacon), pensament corporitzat abans de la paraula (Tversky) i el debat recent sobre parlar amb sistemes no humans (Levin).

Bloc II. Cultura: llengües, mons i formes de vida

Llenguatge, món i categories: relativitat lingüística posada a prova amb dades (Sapir-Whorf, Berlin & Kay, World Color Survey, Boroditsky) i categorització per prototips (Rosch), amb el cas Pirahã d'Everett en diàleg amb la rèplica de Nevins, Pesetsky i Rodrigues -presentat com a debat, no com a dogma. Com es genera el sentit: el gir del primer al segon Wittgenstein (del Tractatus a les Investigacions, els jocs de llenguatge i les formes de vida), Austin, Grice i Searle, amb el pes del context portat a l'extrem pel cas lúdic del «barrufar»; el nucli analític canònic (Frege i Russell). Tradicions no analítiques i no europees: Índia (Bhartrhari i el sphoṭa, Nyāya, apoha budista, Mīmāṃsā), Xina (rectificació dels noms, límits del dir daoista), kalām islàmic, oralitat i paraula ritual en tradicions africanes i ameríndies, i la línia europea (Plató, Humboldt, Herder, Cassirer, Benjamin). Llenguatge, poder i violència simbòlica: llengua estàndard, colonialisme lingüístic, llengües minoritzades, accent, classe, gènere, silenciament, discurs d'odi i propaganda (Bourdieu, Foucault, Butler, Fanon, Spivak, Ngũgĩ wa Thiong'o).

Bloc III. Artifici: llenguatges construïts, formals i màquines

Llenguatges formals (lògica i matemàtica): sintaxi i semàntica formal, càlcul, prova, computabilitat i metallenguatge (Tarski, Gödel, Church, Turing, Montague), amb la pregunta de si un llenguatge formal elimina l'ambigüitat o només la desplaça. Codi i ontologia operacional: els llenguatges de programació no només representen, sinó que fan fer coses -llenguatges performatius, executables i infraestructurals-, en comparació amb el codi, la llei, la litúrgia i la fórmula. LLMs i significat: llenguatge com a estadística distribucional, el debat sobre forma i significat (lloro estocàstic; l'argument del «pop» de Bender i Koller) i la tesi que el llenguatge no descriu directament la realitat, en contrast amb la gramàtica universal i la crítica a la «falsa promesa» dels models (Chomsky et al.); el gibberish com a frontera (el «vocabulari ocult» de DALL·E-2, Daras i Dimakis). Llenguatge emergent i sistemes multiagent: convencions i biaixos col·lectius en poblacions de models (Ashery, Aiello i Baronchelli), el llenguatge com a «eina cognitiva» en agents autotèlics (Colas et al.) enfront de la tesi dels models del món. Síntesi final: el llenguatge com a propietat humana, tecnologia cultural, funció biològica, estructura formal, pràctica social o ecologia de signes -tot això alhora, però en graus, escales i règims diferents.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exposició de conceptes i teories.	30	1,2	
Estudi autònom dels conceptes i teories introduïts a classe.	50	2	
Lectures de textos seleccionats i redacció de l'article de recerca	25	1	
Aclariment de dubtes.	23	0,92	
Tallers de prompting i redacció acadèmica	19	0,76	

L'assignatura s'organitza en dos elements que s'alternen al llarg del semestre:

1. Classes magistrals. El professorat exposa els continguts dels blocs temàtics a classe. No es distribuïran apunts, resums ni materials de suport elaborats pel professorat: aquesta decisió és deliberada i forma part del disseny pedagògic de l'assignatura. La recerca en ciències cognitives de l'aprenentatge mostra consistentment que el procés actiu d'escoltar, seleccionar, reformular i completar la informació amb estudi propi genera una comprensió conceptual més sòlida que la recepció passiva de materials acabats. L'estudiant ha de portar els seus propis registres de classe, completats amb la lectura autònoma dels textos obligatoris.
2. Seminaris de lectura comentada i taller de prompting crític. Comentari col·lectiu a l'aula dels textos del llistat de lectures obligatòries, distribuïts amb antelació al Campus Virtual. El taller de prompting crític i d'escriptura acadèmica, que es realitza en una sessió específica, dona suport tècnic i metodològic a l'elaboració de l'article de recerca: estructura i plantilles d'article, sistemes de citació, construcció de l'argument i criteris de tria de revistes.

Els textos del llistat de lectures obligatòries són l'únic material que el professorat distribueix. La resta del treball de documentació i recerca és responsabilitat de l'estudiant.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat completi les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Prova de síntesi	40%	1	0,04	CM20, CM22, KM23
Prova sobre les lectures	30%	1	0,04	KM24, SM24, SM25, SM26
Article de recerca	30%	1	0,04	CM21, KM25, SM26

L'avaluació continuada consta de tres activitats, de tipologies diferents; cap no supera el 50% de la qualificació final, d'acord amb la normativa de la Facultat. Les regles que segueixen són d'aplicació estricta i no admeten excepcions fora dels supòsits que la mateixa normativa preveu.

Activitat / Tipus / Pes

Prova de síntesi / Prova escrita / 40%

Article de recerca / Treball de recerca + defensa oral / 30%

Prova sobre les lectures / Prova escrita / 30%

Requisits per superar l'assignatura: cal una qualificació final igual o superior a 5,0. Cal obtenir un mínim de 3,5 a cadascuna de les tres activitats per poder fer mitjana. Si alguna activitat queda per sota de 3,5, la qualificació final serà, com a màxim, de 4,5 (suspens) mentre no es recuperi.

1. Prova de síntesi (40%). Prova escrita presencial a meitat de semestre sobre els continguts dels blocs 0, I i II. Durada màxima: 1 hora i 30 minuts.
2. Article de recerca (30%). Redacció individual d'un article 100% acadèmic sobre un tema del curs, amb l'estructura pròpia d'una revista (resum, estat de la qüestió, argumentació, discussió i referències). El tema i l'enfocament s'hauran de pactar per escrit amb el docent dins dels terminis que es facilitaran a classe; caldrà seguir exactament els processos i formats d'entrega establerts. Es prepara amb el suport del taller de prompting crític i de funcionament acadèmic (plantilles, citacions, argumentació i tria de

revistes). Condicions obligatòries: (i) s'hi adjunta, com a annex, el conjunt complet dels threads d'IA emprats, amb la declaració de transparència -sense aquest annex, l'article es qualifica amb 0; (ii) l'article inclou una breu defensa oral individual. Si l'estudiant no és capaç de justificar l'autoria, les fonts i les decisions del seu text, l'activitat es considera una irregularitat, es qualifica amb 0 i no és recuperable.

3. Prova sobre les lectures (30%). Prova escrita sobre el llistat de lectures obligatòries, que es publicarà al Campus Virtual a l'inici del curs. Es valora la comprensió dels textos, l'anàlisi conceptual i la capacitat de posar-los en relació. Durada màxima: 1 hora i 30 minuts.

Lliuraments, dates i autoria: les dates i els terminis fixats al Campus Virtual són inamovibles. Un lliurament fora de termini sense justificació documental es qualifica amb 0. Canvi de data només per causa greu acreditada, amb un mínim de 7 dies d'antelació (o 3 dies hàbils si la causa és sobrevinguda). Qualsevol irregularitat comporta un 0 en aquell acte, no recuperable; si es produeixen diverses irregularitats, la qualificació final serà 0.

No avaluable: es qualificarà de «No avaluable» l'estudiant que hagi aportat evidències per un valor igual o inferior al 30% del total. Qui només hagi fet l'article de recerca (30%) o la prova sobre les lectures (30%) constarà com a No avaluable; qui hagi fet la prova de síntesi (40%) ja supera el llindar i rebrà una qualificació numèrica.

Recuperació: cal complir simultàniament dues condicions: haver estat avaluat d'activitats que equivalguin com a mínim a 2/3 de la qualificació total i tenir una mitjana igual o superior a 3,5. Les tres activitats són recuperables: la prova de síntesi i la prova sobre les lectures mitjançant una única prova de síntesi global (durada màxima 2 hores) i l'article mitjançant el relliurament d'una versió revisada amb una nova defensa oral. La recuperació només permet superar activitats no aprovades, no apujar notes ja aprovades; s'apliquen les mateixes notes mínimes.

Avaluació única: aquesta assignatura preveu el sistema d'avaluació única. Sol·licitar-la suposa la renúncia definitiva a l'avaluació continuada i s'ha de demanar dins del termini oficial establert. L'article de recerca s'ha de lliurar prèviament dins del termini establert; l'examen global es realitza en una única data, amb una durada total màxima de 4 hores.

Evidència / Tipus / Pes

Examen global (temari + lectures) / Examen escrit / 70%

Article de recerca, lliurat prèviament i defensat el dia de l'examen / Treball de recerca + defensa / 30%

Notes mínimes, recuperació, no avaluable i revisió: s'apliquen els mateixos criteris que per a l'avaluació continuada.

Publicació de resultats i revisió: els resultats es faran públics en un termini màxim de tres setmanes. La nota mitjana de les activitats recuperables es publicarà com a mínim 72 hores abans de la prova de recuperació. Escala 0-10 amb un únic decimal. La revisió serà personal i individualitzada, i s'iniciarà com a mínim 24 hores després de la publicació de les notes.

Bibliografia

La bibliografia s'organitza per blocs. Les referències poden ser en llengües diferents de la d'impartició.

Bloc 0 - Signe, semiòtica i informació

Deacon, T. W. (1997). *The Symbolic Species: The Co-evolution of Language and the Brain*. Norton.

Eco, U. (1976). *A Theory of Semiotics*. Indiana University Press.

Jakobson, R. (1960). «Linguistics and Poetics». A T. Sebeok (ed.), *Style in Language*. MIT Press.

Peirce, C. S. (1931-1958). *Collected Papers*. Harvard University Press.

Saussure, F. de (1916). *Cours de linguistique générale*. Payot.

Shannon, C. E. (1948). «A Mathematical Theory of Communication». *Bell System Technical Journal*, 27, 379-423.

Bloc I - Natura: biosemiòtica, comunicació animal i evolució

Bonabeau, E., Dorigo, M. & Theraulaz, G. (1999). *Swarm Intelligence: From Natural to Artificial Systems*. Oxford University Press.

Fitch, W. T. (2010). *The Evolution of Language*. Cambridge University Press.

Goldin-Meadow, S. (2003). *Hearing Gesture: How Our Hands Help Us Think*. Harvard University Press.

Grassé, P.-P. (1959). «La reconstruction du nid et les coordinations interindividuelles chez *Bellicositermes natalensis* et *Cubitermes* sp.»». *Insectes Sociaux*, 6, 41-80.

Hoffmeyer, J. (2008). *Biosemiotics: An Examination into the Signs of Life and the Life of Signs*. University of Scranton Press.

Karst, J., Jones, M. D. & Hoeksema, J. D. (2023). «Positive citation bias and overinterpreted results lead to misinformation on common mycorrhizal networks in forests». *Nature Ecology & Evolution*, 7, 501-511.

Millikan, R. G. (1984). *Language, Thought, and Other Biological Categories*. MIT Press.

Simard, S. W. et al. (1997). «Net transfer of carbon between ectomycorrhizal tree species in the field». *Nature*, 388, 579-582.

Tomasello, M. (2008). *Origins of Human Communication*. MIT Press.

Tversky, B. (2019). *Mind in Motion: How Action Shapes Thought*. Basic Books.

Uexküll, J. von (1934/2010). *A Foray into the Worlds of Animals and Humans*. University of Minnesota Press.

Zhang, Y. & Levin, M. (2026). «Language Game: Talking to Non-Human Systems». *arXiv:2605.16321*.

Stanford Encyclopedia of Philosophy. «Animal Communication» (entrada de consulta).

Bloc II - Cultura: categories, relativitat, ús i poder

Austin, J. L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford University Press.

Berlin, B. & Kay, P. (1969). *Basic Color Terms: Their Universality and Evolution*. University of California Press.

Boroditsky, L. (2001). «Does Language Shape Thought? Mandarin and English Speakers' Conceptions of Time». *Cognitive Psychology*, 43(1), 1-22.

Bourdieu, P. (1982). *Ce que parler veut dire: l'économie des échanges linguistiques*. Fayard.

Everett, D. L. (2005). «Cultural Constraints on Grammar and Cognition in Pirahã». *Current Anthropology*, 46(4), 621-646.

Frege, G. (1892). «Über Sinn und Bedeutung». *Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik*, 100, 25-50.

Grice, H. P. (1989). *Studies in the Way of Words*. Harvard University Press.

Matilal, B. K. (1990). *The Word and the World: India's Contribution to the Study of Language*. Oxford University Press.

Nevins, A., Pesetsky, D. & Rodrigues, C. (2009). «Pirahã Exceptionality: A Reassessment». *Language*, 85(2), 355-404.

Ngũgĩ wa Thiong'o (1986). *Decolonising the Mind*. James Currey.

Rosch, E. (1978). «Principles of Categorization». A E. Rosch & B. B. Lloyd (eds.), *Cognition and Categorization*. Lawrence Erlbaum.

Russell, B. (1905). «On Denoting». *Mind*, 14(56), 479-493.

Searle, J. R. (1969). *Speech Acts*. Cambridge University Press.

Wittgenstein, L. (1921). *Tractatus Logico-Philosophicus*. Routledge & Kegan Paul.

Wittgenstein, L. (1953). *Philosophische Untersuchungen*. Blackwell.

Bloc III - Artifici: llenguatges formals, codi i IA

Ashery, A. F., Aiello, L. M. & Baronchelli, A. (2025). «Emergent social conventions and collective bias in LLM populations». *Science Advances*, 11(20), eadu9368.

Bender, E. M. & Koller, A. (2020). «Climbing towards NLU: On Meaning, Form, and Understanding in the Age of Data». *Proceedings of ACL 2020*, 5185-5198.

Bender, E. M., Gebu, T., McMillan-Major, A. & Shmitchell, S. (2021). «On the Dangers of Stochastic Parrots». *FACCT '21*, 610-623.

Chomsky, N., Roberts, I. & Watumull, J. (2023). «The False Promise of ChatGPT». *The New York Times*, 8 de març.

Colas, C., Karch, T., Moulin-Frier, C. & Oudeyer, P.-Y. (2022). «Language and culture internalization for human-like autotelic AI». *Nature Machine Intelligence*, 4(12), 1068-1076.

Daras, G. & Dimakis, A. G. (2022). «Discovering the Hidden Vocabulary of DALLÉ-2». *arXiv:2206.00169*.

Lazaridou, A. & Baroni, M. (2020). «Emergent Multi-Agent Communication in the Deep Learning Era». *arXiv:2006.02419*.

LeCun, Y. (2022). «A Path Towards Autonomous Machine Intelligence». *OpenReview* (versió 0.9.2).

Montague, R. (1974). *Formal Philosophy: Selected Papers*. Yale University Press.

Steels, L. (2015). *The Talking Heads Experiment: Origins of Words and Meanings*. Language Science Press.

Tarski, A. (1944). «The Semantic Conception of Truth». *Philosophy and Phenomenological Research*, 4(3), 341-376.

Turing, A. M. (1950). «Computing Machinery and Intelligence». *Mind*, 59(236), 433-460.

Recursos del professorat (filosofia computacional)

Vallverdú, J. (2024). *Causality for Artificial Intelligence: From a Philosophical Perspective*. Springer.

Vallverdú, J. (2025). *Prompting Causal Events*. Springer.

Programari

Editors de text estàndard i eines de generació de llenguatge (models de llenguatge de gran escala, LLMs) a elecció de l'estudiant. No es requereix cap programari específic ni coneixements previs d'informàtica.

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre.

A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través d'aquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Tipus de docència	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(TE) Teoria	1	Català	primer quadrimestre	matí-mixt
(PAUL) Pràctiques d'aula	1	Català	primer quadrimestre	matí-mixt